Valsts dzelzceļa
tehniskā inspekcija

Drošības kultūra

05.11.2026.

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Tiesiskais pamatojums

- Ilgu laiku galvenais dzelzceļa drošības uzlabošanas mehānisms – Drošības pārvaldības sistēmas
- 2016.gadā ir ieviests drošības kultūras koncepts - tiesiskais pamats kultūras aspektu atzīšanai par **nepieciešamu** neformālu elementu ilgtspējīgai drošības pārvaldībai (uzņēmuma drošības ētikas kodekss)
- 2018.gadā noteikts tiesiskais pienākums augstākajai vadībai veicināt **pozitīvu drošības kultūru** un nodrošināt stratēģiju tās nepārtrauktai pilnveidošanai

Drošības direktīva un Dzelzceļa likuma 36.[5] pants

CSM par DPS
Komisijas deleģētā regula (ES) 2018/762

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Drošības kultūras modelis

- Saskaņā ar Drošības direktīvas prasībām (29.pants) Eiropas Savienības Dzelzceļu aģentūra (ERA) 2017.gadā izstrādāja kopīgu drošības kultūras izpratni un radīja **Eiropas dzelzceļa drošības kultūras modeli** (European Railway Safety Culture Model)
- **2018. gada aprīlī** Dubrovnikā notikušajā pirmajā Eiropas dzelzceļa drošības samitā tika parakstīta **Eiropas dzelzceļa drošības kultūras deklarācija**, kurai pievienojās vairāk nekā 150 Eiropas dzelzceļa nozares līderu.
- Eiropas dzelzceļa drošības kultūras deklarāciju var redzēt https://www.era.europa.eu/system/files/2022-10/The%20European%20Railway%20Safety%20Culture%20Declaration_1.pdf?t=1792732696

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Drošības kultūras definīcija

Saskaņā ar Eiropas Savienības Dzelzceļa aģentūras (ERA) izstrādāto izpratni, **drošības kultūra** tiek definēta kā mijiedarbība starp:

- **Drošības pārvaldības sistēmas (SMS) prasībām**,
- **to, kā cilvēki tās izprot un uztver**, balstoties uz savām attieksmēm, vērtībām un pārliecību,
- **to, ko viņi faktiski dara**, kas izpaužas ikdienas lēmumos un uzvedībā.

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Vadītāju loma

- **Pozitīvu drošības kultūru** raksturo vadītāju un visu līmeņu darbinieku kolektīva apņemšanās vienmēr rīkoties droši, jo īpaši gadījumos, kad rodas konflikts starp drošību un citiem uzņēmējdarbības mērķiem (piemēram, laika spiedienu vai resursu ierobežojumiem).

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Drošības kultūras jēga un nozīme

Drošības kultūras galvenā jēga ir nodrošināt **ilgtspējīgu un drošu darbību**, ko nav iespējams panākt vienīgi ar administratīviem vai tehniskiem līdzekļiem:

- **Aiziet aiz procedūru un tehnisko risinājumu robežām**: Vēsturiski tika secināts, ka, paļaujoties tikai uz tehniskajiem uzlabojumiem un stingrākām procedūrām, negadījumu samazināšanā ar laiku tiek sasniegts līmenis, kurā turpmāks progress apstājas. Drošības kultūra kalpo kā nepieciešamais neformālais elements, kas nosaka, cik efektīvi uzņēmuma formālā Drošības pārvaldības sistēma darbojas reālajā dzīvē.
- **Veicina ziņošanu un mācīšanos (Taisnīguma kultūru / Just Culture)**: Tā rada organizācijas vidi, kas balstīta savstarpējā uzticēšanās, cieņā un atklātībā. Darbinieki tiek mudināti brīvprātīgi ziņot par kļūdām, bīstamām situācijām un neatbilstībām, nebaidoties no nepamatota soda vai vainas novelšanas uz indivīdu, tādējādi ļaujot organizācijai mācīties no sistēmiskajiem cēloņiem.
- **Integrē drošību ikdienas lēmumos**: Tā nodrošina, ka drošība tiek uztverta kā integrēta ikdienas darba sastāvdaļa un primārais apsvērums resursu sadalē, nepieļaujot drošības kompromisus citu biznesa prioritāšu dēļ

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Eiropas dzelzceļa kultūras modelis

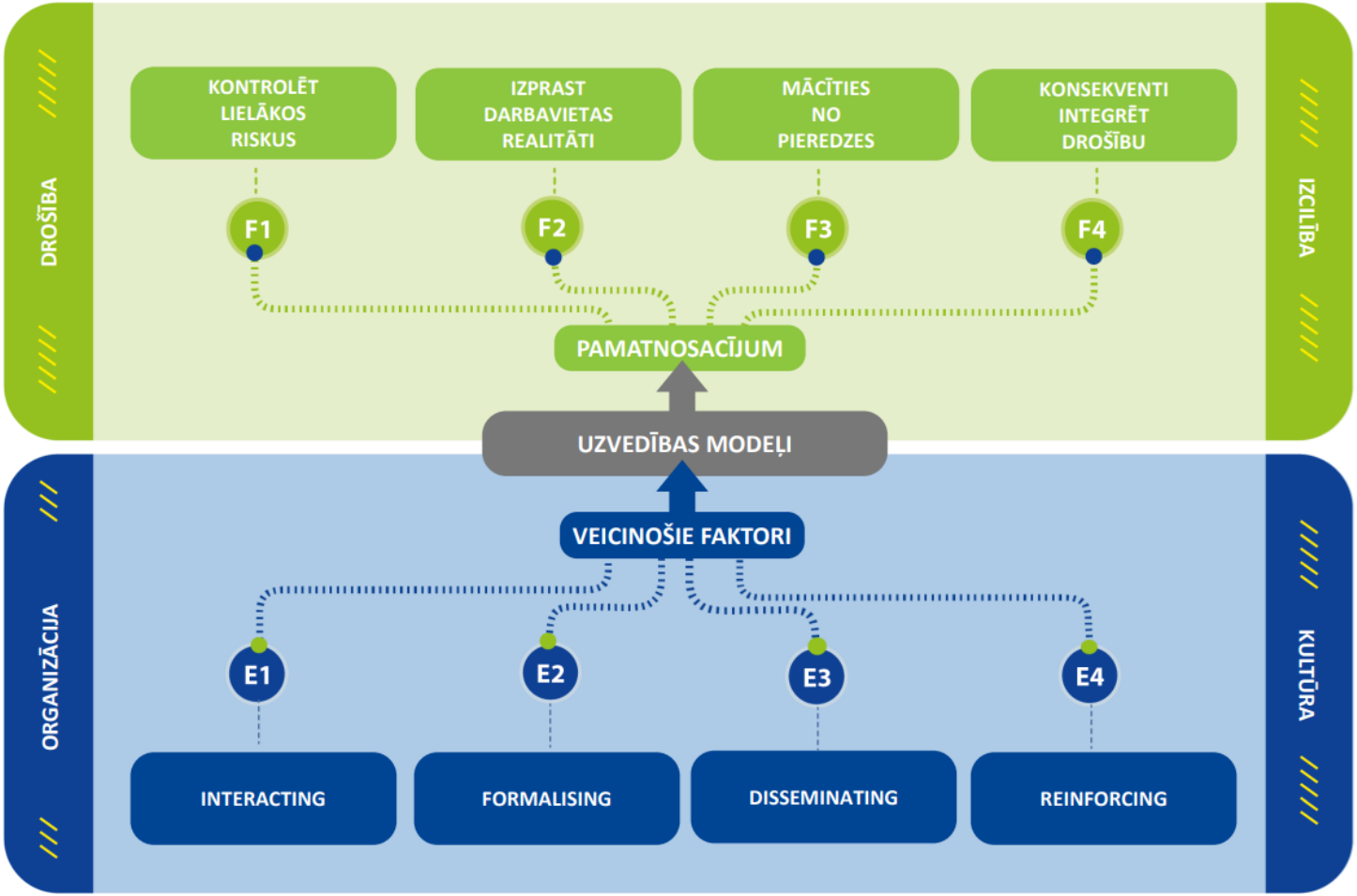

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Eiropas dzelzceļa kultūras modelis: veicinošie faktori

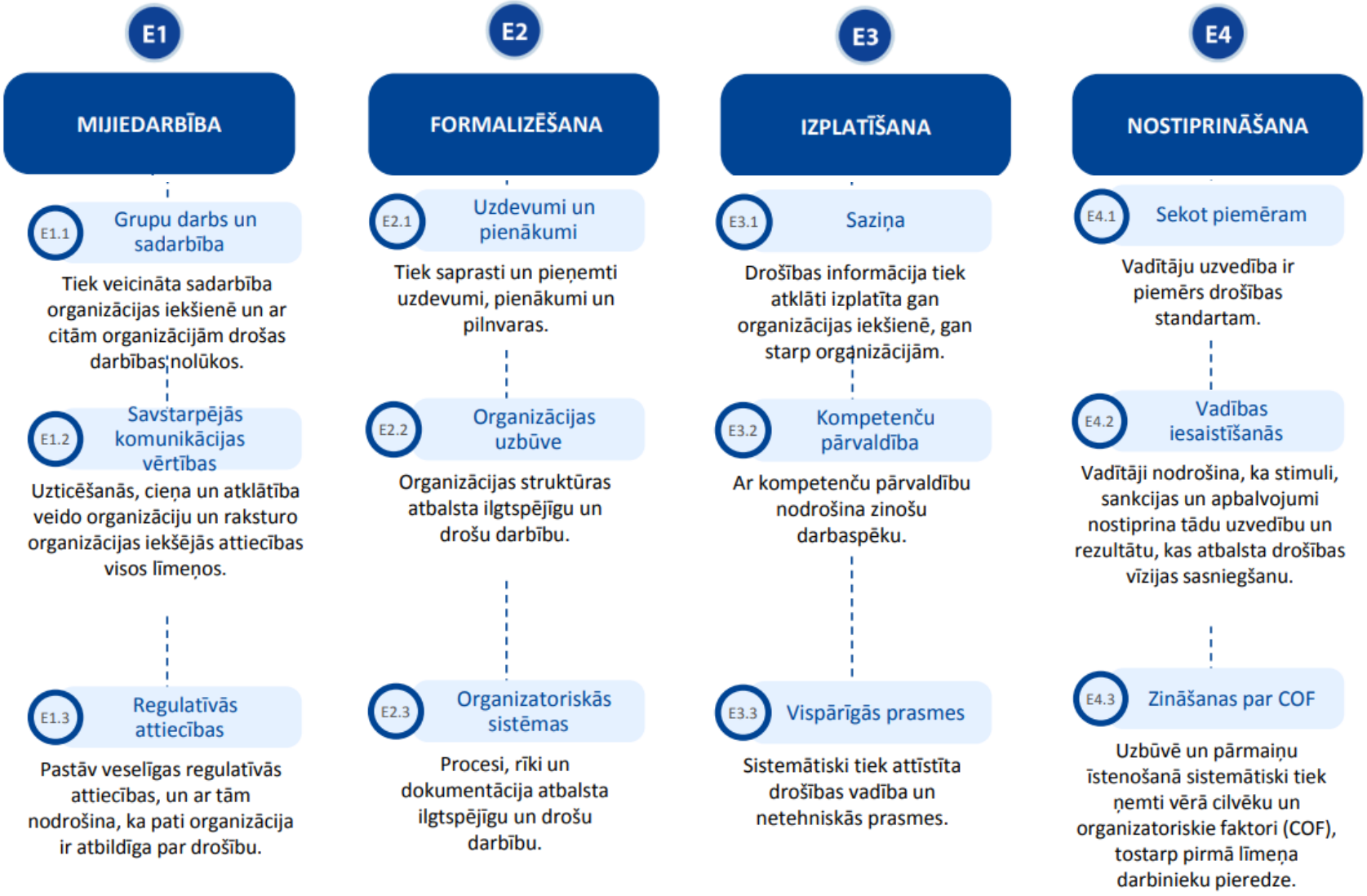

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Eiropas dzelzceļa kultūras modelis: drošības pamatnosacījumi

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Visbiežāk uzdotie jautājumi

1. Vai drošības kultūra (Safety culture) un taisnīguma kultūra (Just culture) ir viens un tas pats?
2. Vai drošības kultūru uzņēmumā var izmērīt vai novērtēt?

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Safety culture/Just culture

	Drošības kultūra	Taisnīguma kultūra
Loma sistēmā	• Visaptverošā organizācijas kultūra un drošības vīzija	• Drošības kultūru veicinošs elements un uzticēšanās princips
Galvenais fokuss	• Kā visa organizācija uztver un prioritizē drošību ikdienas darbībā	• Kā organizācija attiecas pret darbinieku kļūdām un ziņošanu par incidentiem
Mērķis	• Nodrošināt ilgtspējīgu un drošu organizācijas darbību kopumā	• Radīt uzticēšanos un atklātību, lai mācītos no kļūdām un sistēmas nepilnībām

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Drošības kultūras izvērtēšana

- Drošības kultūra pēc savas dabas sastāv no cilvēku attieksmēm, uztveres un vērtībām, kas ir subjektīvi rādītāji

BET!

- Novērtēšanai apvieno subjektīvās aptaujas ar izmērāmiem uzvedības un sistēmu datiem, izvērtējot:

1. **ko cilvēki saka**
   - Drošības uztveres aptaujas, kurās darbinieki vērtē, vai vadība tiešām rūpējas par drošību un vai viņi jūtas droši ziņot par kļūdām
   - Fokusa grupas intervijas
2. **ko cilvēki dara**
   - Uzvedības novērošana
   - Eksperimenti un simulācijas
3. **kādi ir sistēmas rezultāti**
   - Drošības rādītāji (cik daudz ir «gandrīz notikušo» incidentu uz 1 reālo negadījumu)
   - Mācīšanas ātrums

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Drošības kultūras izvērtēšana. Rezultātu apkopojums

Drošības kultūras attīstības līmeņi

Līmenis	Domāšanas veids	Tipiska uzvedība
1. Patoloģisks	„Drošība ir apgrūtinājums.”	Problēmu slēpšana, zema uzticēšanās, sodīšana.
2. Reaktīvs	„Rīkojamies pēc negadījumiem.”	Īstermiņa labojumi, vainīgā meklēšana (blame culture).
3. Aprēķinošs / Atbilstības	„Izpildām prasības.”	Paļaušanās uz noteikumiem, auditiem un „ieķeksētiem” darbiem.
4. Proaktīvs	„Novēršam problēmas laikus.”	Darbinieku iesaiste, risku monitorings, atklāta ziņošana.
5. Radošs vai pārveidojošs	„Drošība ir mūsu darbības pamats.”	Pastāvīga mācīšanās, augsta uzticēšanās visos līmeņos.

Pozitīva drošības kultūra

Valsts dzelzceļa tehniskā inspekcija

Drošības kultūra. Uzzināt vairāk

- ERA mājas lapā: https://www.era.europa.eu/domains/safety-management/safety-culture/safety-culture-model
- Attālinātais pašmācības modulis ar iespēju saņemt sertifikātu

- Praktiskā informācija:
  - Ir jābūt reģistrētam ERA portālā
  - Pieteikties uz e-learning kursiem

Valsts dzelzceļa
tehniskā inspekcija

Paldies par uzmanību!